

SMART-СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ: S3 МЕТОДОЛОГІЯ (ДОСВІД ЄВРОПИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ РЕГІОНУ)

На сучасному етапі Україна відповідно до міжнародних стандартів організації місцевих фінансів та основних положень Європейської хартії місцевого самоврядування продовжує спрямовувати свої зусилля на реалізацію євроінтеграційного курсу з розвитку місцевої і регіональної демократії.

З огляду на актуальні виклики і вимоги реалізації стратегії регіонального розвитку і зміцнення фінансових основ реформування, зазначена проблематика набуває особливої уваги в контексті забезпечення стратегічного планування регіонального розвитку з обов'язковим врахуванням і впровадженням елементів smart-спеціалізації [1].

Smart-спеціалізація або розумна децентралізація передбачає побудову локальних економік знань та інновацій з подальшою конкуренцією між ними. Головною її особливістю є саме процес формування стратегій з базового рівня регіонів у тісній співпраці влади, бізнесу, науки і громади зі спільним баченням економічного, інноваційного, наукового потенціалу регіону на основі квадроспінального підходу (quadruple helix approach) [2].

У Європейському Союзі на регіональному та національному рівнях розроблено 120 стратегій smart-спеціалізації. Цей підхід вже застосовується в 12 країнах Європи, в Україні - у пілотних областях: Запорізькій, Одеській та Харківській [3].

Процеси економічної інтеграції із загальним ринком ЄС, включення в глобальні ланцюги доданої вартості, вимагають впровадження і реалізації в Україні ідеї регіональної smart-спеціалізації [3].

Відповідно до методології ЄС, національні і регіональні дослідницькі і інноваційні стратегії по smart-спеціалізації (RIS3) є інтегрованими, територіально зорієнтованими економічно трансформаційними планами розвитку, зорієнтованими на 5 основних напрямків [4]:

(1) фокусуються на владній чи політичній підтримці та інвестиціях в ключові національні і регіональні пріоритети, на викликах та потребах розвитку, що базується на знаннях (knowledge based development), в тому числі ІСТ пов'язаних заходах;

(2) вибудовуються на регіональних і територіальних сильних позиціях, конкурентних перевагах та потенціалі до покращення;

(3) підтримують технологічні, маркетингові і ринкові інновації та стимулюють інвестиції приватного сектору;

(4) повністю залучені усі стейкхолдери з метою максимальної підтримки інновацій та експериментальної частини;

(5) усі вони мають доказову базу та системи оцінки і моніторингу.

Смарт-спеціалізація вносить свій безпосередній внесок у зростання в межах і за межами регіонів, посилюючи територіальну співпрацю та забезпечуючи управління структурними змінами, створюючи економічні можливості та інвестуючи в розвиток навиків, кращих робочих місць та соціальних інновацій.

За рекомендаціями експертів ЄС, що базуються на досвіді провідних країн та вдосконаленій методології, концепт смарт-спеціалізації, який кожен регіон вибудовує самостійно, виходячи зі своїх конкурентних переваг і сильних позицій, враховується та визначається пріоритетами національних та регіональних стратегій, а також транскордонною співпрацею, де це необхідно. Це стосується не лише посиленої участі зацікавлених сторін та сильної внутрішньої взаємодії...Розумна спеціалізація вказує регіонам на більш стратегічне транскордонне та міжрегіональне співробітництво для досягнення більш критичного потенціалу та пов'язаної різноманітності» [4].

Важливим компонентом смарт спеціалізації і регіональної стратегії, враховуючи його горизонтальну природу та трансформаційний потенціал, є ключові технології (KET - Key Enabling Technologies). Успішним прикладом тут може слугувати словенський автомобільний сектор.

Базовими критеріями в методології RIS3 є так звані 4 К (4 Cs) смарт-спеціалізації [4]:

1) критична маса та відбір (вибір) – обмежена кількість пріоритетів, керуючись базисом власних сильних сторін та міжнародної спеціалізації (уникаючи дублювання ERA з метою більш концентрованого та ефективного бюджетного менеджменту);

2) конкурентні переваги – мобілізувати «таланти» шляхом зведення/розуміння ресурсів та потреб бізнесу шляхом дослідження підприємницького потенціалу;

3) кластери та взаємодія – створення кластерів та забезпечення платформ для міжсекторальної взаємодії в межах і за межі регіону, що потягне за собою технологічну диверсифікацію;

4) колаборативне лідерство – ефективні інноваційні системи як колаборативне публічно-приватне партнерство (quadruple helix) – «експериментальні платформи для надання можливостей для «незвичних» учасників»

Послідовність кроків до RIS3 за методологією ЄС передбачає наступний порядок 6-ти етапів: (1) аналіз регіонального контексту та потенціалу до інновацій; (2) управління: забезпечення участі та відповідальності; (3) напрацювання загального бачення майбутнього регіону; (4) ідентифікація

пріоритетів; (5) визначення узгодженого поєднання політики, «дорожньої мапи» та механізму оцінки; (6) інтеграція механізмів моніторингу та оцінки[4].

У вітчизняних умовах, враховуючи вихідні умови та виклики реформування, першими кроками для розробки регіональних стратегій smart-спеціалізації в Україні мають стати: аналіз регіонального контексту і потенціалу для інновацій; застосування надійної та інклюзивної структури управління; вироблення спільного бачення щодо майбутнього регіону; вибір обмеженого числа пріоритетів регіонального розвитку; створення відповідного комбінування політики, а також інтеграція механізмів моніторингу та оцінки. Серед джерел фінансування – державні і регіональні бюджети, співфінансування за рахунок місцевих бюджетів, приватних промутерів проекту, структурні фонди і спеціальні програми ЄС[3].

Smart-спеціалізація дає можливість забезпечити синергію науки, бізнесу та місцевого самоврядування на абсолютно нові інвестиційні перспективи регіонів та вивести громади на новий рівень розвитку. Це дозволить впроваджувати інновації, використовувати сучасні наукові розробки, застосовувати swot-аналіз проектів, створювати нові конкурентні види діяльності. Це фактично новий інструмент регіональної політики, який сприятиме підвищенню інвестиційної активності і конкурентоспроможності регіонів.

Список використаних джерел:

1. Постанова КМУ «Деякі питання реалізації у 2018-2020 роках Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» від 12.09.2018 № 733 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2018-%D0%BF/print>

2. Elias Carayannis, Evangelos Grigoroudis. Quadruple innovation Helix and smart specialization: Knowledge production and national competitiveness// George Washington University. - January 2015. [Electronic resource]: https://publication/303765391_Quadruple_innovation_Helix_and_smart_specialization_Knowledge_production_and_national_competitiveness

3. За smart-спеціалізацією майбутнє розвитку регіонів, — Геннадій Зубко на форумі YES.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/9661>

4. Methodological Note: Outcome Indicators and Targets for EU2020. [Electronic resource]: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/